

Utbildnings- och forskningssektorn

Allvarlig kritik mot en rektor för att han inte genast gjorde en anmälan till socialnämnden efter att en elev hade berättat om våld i hemmet

(Dnr 6755-2012)

Beslutet i korthet: Vissa myndigheter, bl.a. skolor, samt anställda hos dessa myndigheter är enligt socialtjänstlagen skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn får illa.

En flicka berättade i oktober 2010 för en lärare att hon utsattes för våld i hemmet. Hon berättade återigen i oktober 2011 och i mars 2012 för skolpersonal om misshandel i hemmet. Vid samtliga tillfällen vidarebefordrades informationen till rektorn. Först den 2 april 2012 gjordes en anmälan till socialtjänsten. Av remissvaret framgår att skolan i stället för att anmäla till socialtjänsten gjorde ”flera interna bedömningar och överväganden” med anledning av flickans uppgifter.

I beslutet uttalas att det inte är skolans sak att värdera de uppgifter som framkommit, utan att det är en fråga för socialtjänsten och eventuellt polis, åklagare och allmän domstol. En anmälan till socialtjänsten borde ha gjorts omedelbart efter att flickan första gången berättat att hon utsattes för våld i hemmet. Rektorerna får allvarlig kritik för sin underlåtenhet att uppfylla anmälningskyldigheten.

Bakgrund

R., född 2002, elev vid Sörviks skola i Ludvika kommun, berättade den 25 oktober 2010 för sin lärare att hon hade blivit utsatt för våld av sin mamma. Läraren förde omedelbart informationen vidare till den dåvarande rektorn Lars-Erik Bång. Den 25 oktober 2011 berättade R. för en annan lärare vid skolan om våld i hemmet. Läraren framförde detta till rektorn samma dag. En fritidspedagog vid skolan fick den 23 mars 2012 höra av R. att hennes mamma hade använt våld mot henne. Den 2 april 2012 samtalade pedagogerna med rektorn som samma dag gjorde en anmälan till socialnämnden.

Socialnämnden gjorde en polisanmälan, som resulterade i att åtal väcktes mot R:s mamma. Falu tingsrätt dömde den 7 januari 2013 (mål nr B 2760-12) R:s mamma för sju fall av ringa misshandel mot R. och hennes två syskon. Domen har överklagats.

Anmälan

Torbjörn B. framförde klagomål mot Sörviks skola för att det dröjde ett och ett halvt år innan skolan gjorde en anmälan till socialnämnden. Vidare klagade han på socialtjänsten i kommunen.

Torbjörn B. anförde bl.a. följande. Läraren C. uppgav i polisförhör att hon den 25 oktober 2010 fick höra av sin åttaåriga elev att hon hade blivit slagen på huvudet och armen, dragen i håret en till två gånger i veckan och att misshandeln hade medfört smärta. I polisförhör med läraren A. framkom att hon den 25 oktober 2011 fick information om att samma elev hade fått ta emot slag och örondragningar, vilka hade medfört smärta. I stället för att göra en anmälan till socialnämnden med anledning av de uppgifter som framkommit bedrev rektorn en egen utredning på skolan. Rektorn bad personalen anteckna vad R. och hennes syskon berättade. Rektorn ringde och rådfrågade en enhetschef inom socialförvaltningen. Hon gjorde inte heller någon anmälan. Flickan och hennes syskon hade kunnat undgå att bli utsatta för misshandel och lidande om skolan hade fullgjort sin anmälningskyldighet.

Utredning

Anmälan remitterades till Social- och utbildningsnämnden i Ludvika kommun. Nämnden anförde i huvudsak följande i remissvaret.

Ärendebeskrivning och redogörelse av handläggningen i det aktuella ärendet

Av de intervjuer som genomförts med berörd personal där personalen beretts möjlighet att lämna synpunkter framkommer att befattningshavare ACC fick veta, 2010-10-25, av flickan (eleven) att hon hade blivit utsatt för våld av mamman. ACC informerade omedelbart rektor om detta, skriftlig dokumentation finns.

Vid andra tillfället 2011-10-25, när en annan personal på skolan, KA, fick ungefär samma information av flickan, som vid första tillfället, reagerade berörd personal KA samt ACC starkare och KA meddelade – både skriftligt och muntligt – rektor samma dag om att det fanns misstanke om övergrepp. KA har senare berättat för rektor att hon efter samtalet med honom trodde att han gjorde en anmälan till socialtjänsten, vilket inte blev gjort.

När sedan en tredje personal, AT, 2012-03-23, fick höra av flickan att mamman har brukat våld mot henne reagerade AT kraftigt på detta, skriftlig dokumentation finns. AT ville senare träffa flickan i enrum för att i lugn och ro prata med henne om det hon berättade 2012-03-23, men flickan var sjuk i början av veckan vilket gjorde att AT inte hade möjlighet träffa flickan förrän fredagen den 2012-03-30, i samtalet stod flickan fast vid det hon berättade i barngruppen på fritidshemmet den 2012-03-23.

Enligt anmälaren Torbjörn B. har rektor kontaktat enhetschefen A-S A på socialtjänsten och haft ett samråd i ärendet. Enligt uppgift från både rektor och enhetschefen har berörda befattningshavare inte haft något samråd innan anmälan till individ- och familjeomsorgen (IFO) gjordes. Enligt anmälaren har AT "under en längre tid terroriserar utsatt barn". AT tar bestämt avstånd från anklagelsen i anmälan både vad gäller terroriseringen av flickan och att AT "frågat ut" flickan. Det AT gjorde var att hon förde ett samtal kring det flickan berättade om på samlingen på fritidshemmet 2012-03-23.

I samtliga fall där flickan berättat för de olika befattningshavarna om de inträffade händelserna har hon fått ett tydligt besked om att ingen vuxen får slå eller bruka våld mot barn.

Förvaltningens bedömning

Berörd personal inom förvaltningen har inte i någon del av handläggningen beaktat annat än de uppgifter som framkommit från flickan. Grunden för orosanmälan är information från flickan som vid olika tillfällen framkommit och som kan innebära att flickan kan behöva hjälp. I anmälan uttrycker befattningshavarna sin oro för hur flickan har det, befattningshavarna uttalar sig inte om orsakerna till detta eller i någon skuldfråga. Informationen från flickan, vid olika tillfällen, har legat till grund vid prövningen, innan orosanmälan. Det gjordes flera interna bedömningar och överväganden av uppgifterna i sakfrågan med början 2010-10-25 och fram tills anmälan gjordes. Denna hantering ska inte ta längre tid än nödvändigt, men tecknen från flickan var inte entydiga vilket initialt gjorde det svårt vid avvägningen. Samtidigt finns det ingen anledning att inte sätta sin tillit till det som flickan framfört till de vuxna på skolan. Socialtjänsten har följt de gängse rutiner som finns. I det aktuella ärendet finns en skriftlig dokumentation från både berörd pedagogisk personal och rektor.

Bedömningen rektor gjorde vid första tillfället 2010-10-25 var att flickan med sin berättelse sökte uppmärksamhet, flickan visade heller inga tecken på t.ex. kroppskada som kunde styrka det hon berättat. Enligt rektor fick berörd personal besked om att de skulle vara vaksamma på barnets beteende och vad de såg och hörde från henne, som kunde kopplas till att hon kunde vara utsatt för misshandel. Inga tecken under den närmaste tiden, efter det första tillfället, när hon berättade att hon var utsatt för våld, tydde på att flickan var utsatt för fortsatt våld. Enligt rektor gjorde han 2011-10-25, efter den information han då fick, ånyo en bedömning och övervägande om han skulle göra en anmälan till socialtjänsten eller ej. Rektors övervägande och bedömning blev att inte anmäla. Skälet till att inte anmäla var bl.a. att han även denna gång gjorde bedömningen att flickan ville ha uppmärksamhet och därför berättade att hon har blivit utsatt för övergrepp.

Efter att flickan 2012-03-23 berättat för personal AT om att hon blivit utsatt för våld beslöt de tre befattningshavarna, som fått höra av flickan att hon utsatts för våld, att kontakta rektor. Direkt på morgonen måndag 2012-04-02 gick samtliga tre befattningshavare till rektor för att göra en anmälan till socialtjänsten, IFO, vilket också gjordes av rektor 2012-04-02.

Torbjörn B. yttrade sig över remissvaret.

JO tog del av Falu tingsrätts dom den 7 januari 2013 i mål nr B 2760-12.

I ett beslut den 18 december 2013 anförde *JO Wiklund* följande.

Bedömning

Av 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), SoL, framgår att vissa myndigheter, exempelvis skolor, samt anställda hos dessa myndigheter är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Paragrafen har en ny lydelse sedan den 1 januari 2013. Kriteriet för när de anmälningsskyldiga ska göra en anmälan till socialnämnden har förtydligats. Enligt den tidigare lydelsen förelåg en skyldighet att anmäla ”något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd”. Av den nya formuleringen framgår att anmälaren inte behöver sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om ett barn far illa eller misstänks fara illa. Den ändrade formuleringen är inte avsedd att vare sig begränsa eller utvidga den

grupp barn som anmäls till socialtjänsten. Den utgår i stället från förhållanden när socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd (prop. 2012/13:10 s. 136).

JO har i tidigare ärenden behandlat frågan om anmälningsskyldigheten och då uttalat att skyldigheten att göra en anmälan inte förutsätter att det är klarlagt att nämnden behöver ingripa. Även uppgifter som är svårbedömda eller obestyrkta ska anmälas, om de tyder på att ett barn kan vara i behov av stöd och hjälp från nämndens sida. Det ankommer därefter på socialnämnden att undersöka vilken grund som kan finnas för uppgiften och utreda det eventuella behovet av åtgärder (se bl.a. JO 1993/94 s. 264). Skolan bör inte bedriva någon egen utredning rörande misstänkta missförhållanden. Om och på vilket sätt en misstanke ska utredas ankommer på socialnämnden att bedöma. När personalen vid skolan fattar misstanke om att en elev far illa i hemmet ska en anmälan ske genast.

När det gäller det aktuella ärendet kan konstateras att en anmälan till socialnämnden angående R. gjordes den 2 april 2012. Redan i oktober 2010 berättade emellertid den då åttaåriga R. för en lärare att hon utsattes för våld i hemmet, av sin mamma. Därefter berättade R. återigen i oktober 2011 och i mars 2012 för skolpersonal om misshandel i hemmet. Vid de två första tillfällena vidarebefordrades informationen omedelbart till rektor Lars-Erik Bång av de pedagoger som tagit emot uppgifterna. Vid det sista tillfället fick rektorn information av pedagogen i nära anslutning till att R. hade berättat om händelserna. Det var först efter att flickan för tredje gången hade berättat om misshandel i hemmet, och sedan samtliga tre berörda pedagoger tillsammans sökt upp Lars-Erik Bång i saken, som han gjorde en anmälan till socialtjänsten. Av remissvaret framgår att skolan i stället för att anmäla till socialtjänsten gjorde ”flera interna bedömningar och överväganden” med anledning av flickans uppgifter.

Uppgifter om att ett barn har blivit utsatt för våld måste tas på mycket stort allvar. Det är inte skolans sak att värdera de uppgifter som framkommit, utan det är en fråga för socialtjänsten och eventuellt polis, åklagare och allmän domstol. Anmälan till socialtjänsten gjordes i detta fall ett år och fem månader efter att R. första gången berättat att modern utsatte henne för våld. En anmälan borde ha gjorts omedelbart efter att R. berättat att hon utsattes för våld i hemmet. Rutinen vid skolan förefaller vara att det är rektor som fattar beslut om en anmälan till socialnämnden ska göras eller inte och Lars-Erik Bång förtjänar allvarlig kritik för sin underlåtenhet att uppfylla anmälningsskyldigheten. Mot bakgrund av skolans rutin finns det däremot inte anledning att kritisera någon av de tjänstemän som vidarebefordrade flickans uppgifter till rektorn. I sammanhanget vill jag dock framhålla att anmälningsskyldigheten gäller såväl myndigheter som anställda hos myndigheter.

Jag finner det anmärkningsvärt att nämnden i sitt remissvar inte har ifrågasatt skolans agerande i anledning av elevens uppgifter om våld i hemmet. Jag förutsätter att skolans rutiner när det gäller anmälningar till socialnämnden ses över så att skolan i fortsättningen hanterar liknande situationer i överensstämmelse med lagstiftarens intentioner.

Vad Torbjörn B. i övrigt anført i anmälan föranleder inget uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den allvarliga kritik som uttalats ovan.

Kritik mot en lärare vid en högstadieskola för att han kontrollerade applikationerna i en elevs mobiltelefon

(Dnr 2785-2013)

Beslutet i korthet: En förälder framförde klagomål mot att en lärare hade "tittat igenom" hans dotters mobiltelefon, som hon hade med sig till en lektion.

JO uttalar i beslutet att läraren hade kunnat omhänderta mobiltelefonen med stöd av 5 kap. 22 § skollagen om han bedömde att eleven använde mobiltelefonen på ett sätt som störde skolverksamheten. Det finns däremot inte något lagstöd för skolpersonal att undersöka/kontrollera en elevs mobiltelefon. Läraren borde därför inte ha gjort någon kontroll av innehållet i telefonen, och han kan inte undgå kritik för sitt agerande.

Anmälan

Anders B. framförde i en anmälan till JO klagomål mot läraren Stefan Persson vid Kapareskolan i Onsala, Kungsbacka kommun, för att läraren hade "tittat igenom" hans dotter V:s mobiltelefon trots att hon inte hade samtyckt till det.

Anders B. uppgav i huvudsak följande. I samband med att hans dotter V. kom till en NO-lektion den 11 mars 2013 kontrollerade läraren hennes mobiltelefon, en Iphone. Läraren sa att han skulle kontrollera att hon inte hade använt telefonen till något otillbörligt och gick igenom de applikationer (program) som fanns i telefonen. Läraren har uppgett att V. hade samtyckt till att han tittade igenom telefonen, men enligt V. stämmer inte det. V. kände sig kränkt av händelsen. Vid samtal efteråt med skolans rektor och läraren verkade ingen av dem anse att händelsen var extraordinär på något sätt. Lärarens agerande var felaktigt.

Utredning

JO begärde att Nämnden för förskola och grundskola i Kungsbacka kommun skulle yttra sig över anmälan. Nämnden anförde i huvudsak följande (omnämnda bilagor har utelämnats).

Rektor för Kapareskolan, Ingrid Nilsson, lämnar i bilagda skrivelse en redogörelse över hur berörda befattningshavare på Kapareskolan har uppfattat den anmälda händelsen och vilka åtgärder som de har vidtagit för att tydliggöra Kapareskolans rutiner med anledning av händelsen.

Utöver redovisade åtgärder kommer skolan under vecka 37 att förtydliga sina rutiner så att lärare i första hand uppmanar elever att lägga undan föremål som lärare bedömer används på ett sätt som är störande för utbildningen, i andra hand att lärare, om övriga förutsättningar för ett omhändertagande enligt skollagen är uppfyllda, tar hand om föremålet utan att undersöka det. Rutinen kommer således, i ett fall som det anmälda, vara att läraren i första hand uppmanar eleven att lägga undan mobiltelefonen, i

andra hand att läraren tillfälligt tar hand om mobiltelefonen utan att undersöka den.

I början av v 11 fick jag, Ingrid Nilsson rektor, ett telefonsamtal från Anders B., i vilket han påtalade att hans dotter V. känt sig kränkt, då hennes lärare Stefan Persson tagit hennes mobil och enligt V. tittat igenom de applikationer som hon använt.

I inledningen av samtalet fick jag uppfattningen om att det handlade om beslagtagande av ett föremål som använts störande, skollagen 5 kap. 22 §.

Under samtalets gång fick jag dock klart för mig att det Anders B. ifrågasatte var främst om det var ok av läraren att titta i elevens mobil samt naturligtvis sättet det enligt dottern skett på.

Det stod relativt snart klart för mig att våra rutiner kring ordningsreglerna kring användandet av mobiltelefoner och iPads var otydliga. Dessutom blev jag osäker på om våra lärare generellt visste vad som gällde i frågan, varpå vi, skolledningen, tog upp detta vid nästkommande konferens som en första åtgärd att klargöra vad som gäller vid användande, förvarande och omhändertagande av mobiltelefoner och iPads.

Då det gällde Anders B:s tankar och synpunkter kring lärarens bemötande – att V. blivit ledsen och känt sig kränkt – har både läraren Stefan Persson och jag tagit detta på största allvar. Stefan bad V. omgående om ursäkt. En elevhälsokonferens bokades till den 18 mars (se bilaga 1), då Anders inte kunde komma tidigare än detta datum. Vid konferensen framgick att V:s och Stefans uppfattning om vad som hänt gick isär på den springande punkten om han bett om tillåtelse att titta i mobilen eller ej. Däremot hade han bett V. om ursäkt, då hon blivit ledsen och känt sig kränkt.

V hade godtagit ursäkten. Vid elevhälsokonferensen bestämdes att V., Stefan och rektor skulle följa upp mötet främst för att säkerställa att relationen elev–lärare fungerar och att V. känner fortsatt förtroende för läraren och skolan. Ett sådant uppföljande möte ägde rum 2013-05-21 (se bilaga 2). Anders erbjöds att delta men avböjde.

Stefan Persson har fört minnesanteckningar utifrån hans perspektiv på den uppkomna händelsen (se bilaga 3). Av dessa framgår att Stefan bett V. stänga av sin iPad i början av lektionen och att han något senare, då han vid ett par tillfällen bett henne låta bli mobilen, tog hand om denna då han uppfattade att V. använde mobilen på ett sätt som störde undervisningen både för henne själv och för kamrater jämte henne. Då Stefan misstänkte att V. inte använde mobilen till skolrelaterat arbete, bad han henne att få se vilka applikationer hon använt. Han klickade fram dessa ikoner, men öppnade inte. Stefans bestämda uppfattning är att han bad V. om lov. V:s den motsatta, att Stefan inte bad om lov. Skolledningen har ingen anledning att tro något annat än att Stefan, mån om att upprätthålla ordningen i klassen och kunna bedriva adekvat utbildning, omhändertog mobilen och bad V. om tillåtelse att titta på apparna.

Vid nästkommande arbetsplatsträff, APT, med Kapareskolans personal togs frågan kring mobilanvändandet upp. Pedagogerna anmodades läsa igenom ett par skrivelser från Skolinspektionen rörande frågan. Därefter fick de diskutera igenom och komma med förslag på en lämplig formulering till skolans ordningsregler (se bilaga 4, 5, 6 och 7).

Vid ledningsgruppsmöte den 22 april (se bilaga 8) togs beslut om att utifrån de förslag som framkommit på APT formulera ett förslag på ordningsregel där eleverna får ha med sina digitala verktyg till lektion men behålla dessa avstängda/i ljudlöst läge till dess att läraren ber dem använda dem i undervisningen. Vid vissa tillfällen ska elever utifrån särskilda skäl kunna få ha mobilen på.

Frågan togs upp med Kapareskolans föräldraförening (se bilaga 9). Föräldrarna var positiva till att vi formulerar oss kring användande, förvarande

och omhändertagande av mobiltelefoner och iPads och emotsåg ett förslag från skolledningen.

Elevrådet har diskuterat frågan men inte kommit med några egentliga förslag. De inväntar skolledningens förslag vilket kommer att presenteras i början av höstterminen för såväl elever som föräldrar.

Anders B. kommenterade remissvaret och anförde bl.a. följande. När V. satte sig lade hon sin mobiltelefon och Ipad på skolbänken. De var avstängda, och hon rörde dem inte. Lärarens uppgift om att han vid flera tillfällen bad henne att stänga av stämmer alltså inte. V. störde varken sig själv eller sina klasskamrater. Lektionen hade inte ens börjat när läraren kom fram till V. och tog upp telefonen. Läraren omhändertog inte mobiltelefonen. Han tog upp telefonen, klickade fram applikationerna, kommenterade dem och lade sedan tillbaka telefonen på V:s bänk.

I ett beslut den 30 juni 2014 anförde *JO Wiklund* följande.

Bedömning

Av utredningen framgår att eleven V. hade med sig sin mobiltelefon till en lektion och att läraren Stefan Persson tog telefonen, tittade igenom vilka applikationer som fanns och sedan lämnade tillbaka telefonen till V. Jag konstaterar att uppgifterna i anmälan och remissvaret skiljer sig åt i vissa delar. Enligt anmälan tog läraren upp telefonen precis innan lektionen började och kontrollerade applikationerna i den utan att V. hade samtyckt till det. Uppgifterna i remissvaret ger en annan bild av situationen. Enligt nämnden omhändertog läraren telefonen på grund av att V. använde den på ett sätt som störde undervisningen. Nämnden har också anført att läraren bad om – och fick – V:s samtycke till att kontrollera vilka applikationer hon hade använt.

I 5 kap. skollagen (2010:800) finns bestämmelser som syftar till att säkerställa trygghet och studiero i skolan. Av 5 kap. 6 § skollagen framgår att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Rektorn eller en lärare kan, om vissa förutsättningar är uppfyllda, fatta beslut om bl.a. utvisning, kvarsittning, avstängning och omhändertagande av föremål. En sådan åtgärd får vidtas bara om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

En lärare får, enligt 5 kap. 22 § skollagen, omhänderta föremål från en elev som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna. Det kan exempelvis röra sig om en mobiltelefon eller en leksak som används under lektionstid och som stör undervisningen (prop. 2006/07:69 s. 15). Ett omhändertaget föremål ska som huvudregel lämnas tillbaka till eleven senast vid skoldagens slut (5 kap. 23 § skollagen).

Nämnden har i remissvaret anført att läraren ”omhändertog” mobiltelefonen. Det är dock inte fråga om ett omhändertagande enligt 5 kap. 22 § skollagen att ta upp ett föremål, hålla i det mycket kortvarigt och sedan lämna tillbaka det.

Lärare har ett ansvar för att skapa en god studiemiljö i skolan, men ska bara använda sådana metoder och medel som har stöd i lagstiftningen. Om Stefan

Persson bedömde att V. använde mobiltelefonen på ett sätt som störde skolverksamheten hade han kunnat omhänderta telefonen med stöd av bestämmelsen i 5 kap. 22 § skollagen. Det finns däremot inte något lagstöd för skolpersonal att undersöka/kontrollera en elevs mobiltelefon. Läraren borde därför inte ha gjort någon kontroll av innehållet i telefonen. Stefan Persson kan inte undgå kritik för sitt agerande. Det jag nu har sagt tar naturligtvis inte sikte på en situation där en elev på eget initiativ visar innehållet i sin mobil för en lärare.

Jag noterar att skolan har vidtagit flera åtgärder för att en liknande situation inte ska uppstå igen.

Ärendet avslutas med den kritik som har uttalats.

Kritik mot en skolsköterska bl.a. för att samtal hållits med en elev om hennes hemsituation utan vårdnadshavarnas samtycke

(Dnr 1382-2012)

Beslutet i korthet: En skolsköterska höll på eget initiativ ett flertal samtal med en elev om elevens hemsituation utan att först inhämta vårdnadshavarnas samtycke. Vårdnadshavarna informerades inte heller i efterhand om vad som kommit fram vid samtalen.

I beslutet konstaterar JO att utgångspunkten, med hänsyn till elevens låga ålder, var att samtalen kunnat hållas bara om vårdnadshavarna gett sitt samtycke. Då vårdnadshavarna inte tillfrågats om sin inställning i saken fanns det inte förutsättningar för skolsköterskan att hålla samtalen. Vidare hade skolsköterskan kunnat underlåta att berätta för, i detta fall, fadern om vad som kommit fram vid samtalen endast om det funnits skäl att anta att eleven skulle komma att lida betydande men om information lämnades. Utredningen ger inte stöd för att omständigheterna var sådana i detta fall. JO uttalar sammanfattningsvis att det var fel av skolsköterskan både att hålla samtalen med eleven utan vårdnadshavarnas samtycke och att inte efteråt informera om vad som kommit fram vid samtalen.

Anmälan

Martin H. framförde i en anmälan klagomål mot skolsköterskan Lena Malmberg vid Ribersborgsskolan, Västra Innerstadens stadsdelsförvaltning i Malmö kommun.

Martin H. anförde bl. a. följande. Skolsköterskan förde under perioden våren 2010–februari 2011 samtal med hans dotter Annie, född 2000, gällande hennes hemsituation. Han hade inte vetskap om samtalen trots att han är vårdnadshavare. Merparten av gångerna hämtades Annie av skolsköterskan i klassrummet under lektionstid. Under sommaren bröt Annie ihop när hon berättade att hon mot sin vilja blivit utfrågad av skolsköterskan. Annie hade känt sig pressad att leverera svar till skolsköterskan. Skolsköterskan skulle ha inhämtat hans tillstånd till att hålla samtalen med Annie. – Skolan hade inte behövt göra anmälan

till socialtjänsten om han hade fått information om att Annie mådde dåligt och kunnat delta i eventuella samtal i ett tidigt skede. Utredningen hos socialtjänsten, som avslutades utan några insatser, medförde ytterligare påfrestning för Annie.

Utredning

Handlingar i ärendet inhämtades från Ribersborgsskolan.

Västra Innerstadens stadsdelsfullmäktige i Malmö kommun anmodades därefter att inkomma med utredning och yttrande angående bl.a. i vilken omfattning Lena Malmberg hade fört samtal med flickan och på vems initiativ samtalet hade ägt rum.

I remissvaret anfördes bl.a. följande.

Skolsköterskan fick inledningsvis allmän information från klassläraren på lågstadiet att Annie H. bl.a. var duktig i konståkning och att hon tränade mycket samt att fadern hjälpte henne med detta.

I mars/april 2010 (årskurs 3) kontaktade Martin H. skolsköterskan för Annies kvalsterallergi. Skridskoåkningen togs också upp i samtalet, men då Annie inte fick astmabesvär därav var det ju enbart bra för hennes hälsa.

Den 6 april 2010 träffade skolläkaren Maria Lindén Annies moder på sin mottagning med anledning av Annies astmabesvär. Modern berättade vid det tillfället att relationen var dålig mellan föräldrarna och att de hade svårt att komma överens.

Den 14 april 2010 träffade skolsköterskan Annie för vikt och längdmätning inför utredningen av Annies astma. Skolsköterskan frågade då också hur det gick med hennes träning. Skolsköterskan menar att frågor som dessa är naturliga i umgänget med barn och ställs oavsett vem barnet är. Annie svarade då att hon ville sluta med konståkningen, då det inte var roligt.

Den 15 april 2010 ringde skolsköterskan till socialtjänstens individ- och familjeomsorg för att få råd hur att göra i en situation med föräldrar som inte är överens och där barnen sitter i kläm.

Denna rådfrågan gjorde skolsköterskan anonymt, dvs. hon namngav inte familjen.

Den 15 april 2010 försökte skolsköterskan få kontakt med modern för att höra om tid för astmautredning. Annie svarade, då modern inte var hemma.

Den 27 april 2010 uppsökte Annie skolsköterskan, då hon hade ramlat på skolgården och därför behövde plåstras om.

Den 25 augusti 2010 (årskurs 4) sökte Annie skolsköterskan p.g.a. andnöd. Skolsköterskan ringde modern, som själv är sjuksköterska, och som därefter kom och hämtade Annie.

Den 12 oktober 2010 uppsökte Annie skolsköterskan. Hon grät, då hon fått ett slag på halsen. Hon tröstades av skolsköterskan. Skolsköterskan frågade vidare hur hon hade det. Hon berättade att hon inte hade det bra. Hon var rädd för att göra sin pappa arg, eftersom hon hade slutat med konståkningen. Hon uppgav att pappan inte tyckte om detta.

Den 27 oktober 2010 träffade skolsköterskan Annie för uppföljning. Annie berättade då att det var som tidigare att mamman och pappan inte pratade med varandra.

Den 10 november 2010 uppsökte skolsköterskan Annie och talade om att det var viktigt att Annie själv bestämmer och tänker vad hon vill göra på sin fritid med sin scouting och dans. Skolsköterskan berättade samtidigt att hon skulle försöka ordna ett möte med föräldrarna.

Den 10 november 2010 ringde skolsköterskan fadern. Han uppgav bl.a. att han inte ville gå på socialtjänstens öppenvårdsmottagning benämnt Samtalskraft, då samarbetet mellan modem och honom var dåligt.

Den 11 november 2010 sökte Annie upp skolsköterskan p.g.a. andnöd efter att ha sprungit och inhalerat. Annie lugnades ner av skolsköterskan. Annie verkade glad och berättade att hon skulle på ett scoutläger i december. De överenskom att de skulle träffas veckan därpå.

Den 16 november 2010 vaccinerades Annie och allt var bra.

Den 8 december 2010 träffade skolsköterskan Annie. Hon var glad. Hon berättade att hennes pappa hade skaffat en lägenhet och att hon skulle åka med pappan till farföräldrarna över julen. Det var bättre nu hemma hos Annie. Vidare samtalade skolsköterskan med Annie om hur hon ska kunna säga ifrån när föräldrarna pratade illa om varandra. Skolsköterskan och Annie kom överens om att träffas igen efter jullovet.

Den 20 januari 2011 träffade skolsköterskan Annie i samband med en hälsokontroll av årskurs 4. Annie uppgav vid besöket att hon mätte bra.

Den 27 januari 2011 plåstrades Annie om av skolsköterskan efter att ha ramlat på skolgården.

Den 16 februari 2011 hade skolsköterskan ett samtal med Annie på lärarens begäran. Annie uppgav då att hon inte vill vara hos pappan, eftersom han hade pratat illa om hennes kamrater.

Den 16 februari 2011 gjorde skolsköterskan en anmälan till socialtjänstens individ- och familjeomsorg i stadsdelsförvaltningen Västra Innerstaden med stöd av 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, då det förelåg misstanke om att Annie "far illa", i anmälan uppgav skolsköterskan att Annie hade sedan april 2010 uttryckt till skolsköterskan svårigheter mellan föräldrarna att komma överens. Annie var ledsen för detta och tyckte att föräldrarna inte lyssnade till hur hon ville ha det. Hon tyckte att hon blev tvingad i umgänget med föräldrarna och hon kände att hon inte fick välja själv. Annie uttryckte också att det ställdes frågor av respektive förälder om den andra föräldern och om hur det var där. I skolan hade hennes lärare var lågstadiet och läraren i dåvarande klass, vid tiden för anmälan, uttryckt oro för att Annie inte hade det bra. Båda föräldrarna uttryckte att de inte kunde samarbeta och ville inte heller träffa varandra, vilket medförde att Annie fick bära "bördan".

Vissa möten efter perioden som avses i anmälan mellan skolsköterskan och Annie

Den 15 mars 2011 uppsökte Annie skolsköterskan för huvudvärk. Hon kontaktade pappan och att det var ok att Annie gick hem.

Den 29 mars 2011 kom Annie ledsen och gråtande med sin lärare till skolsköterskan. Det hade varit på detta sätt flera gånger under den senaste tiden. Annie berättade att mamman och pappan var sådana ovänner. Med anledning härav ringde skolsköterskan till socialtjänsten och berättade att Annie mätte dåligt.

Den 15 april 2011 ringde skolsköterskan till socialtjänsten med anledning av att skolvaktmästaren samma dag hade ringt till skolsköterskan och berättat att skolvaktmästaren hittat Annie ledsen i gymnastiksalen. Hon berättade då om sina skuld känslor, att hon inte ville vara hos sin pappa, att mamman inte mätte bra samt att hon inte vill leva längre. Vaktmästaren ombads också ringa till socialtjänsten för att berätta om allvaret i Annies situation.

Utredning om skolsköterskans egna synpunkter på kontakterna med Annie
Stadsdelsfullmäktige har från skolsköterskan inhämtat att ursprunget till samtalen med Annie var hennes astmabesvär. Vid samtalen med Annie har hon aldrig försökt att pressa fram några svar från Annie. Samtalen har kom-

mit till stånd för att ge Annie stöd i en för henne svår situation, när klassläraren eller Annie själv bedömt att stöd behövdes av henne. Många frågor har enligt skolsköterskan varit helt öppna som t ex hur Annie har det. Samtalen har aldrig hållits mot Annies egen vilja. Vid de tillfällen som skolsköterskan och Annie kommit överens att träffas igen och Annie sedan meddelat att hon mår bra har träffen ställts in och inga samtal har förts. Vidare har skolsköterskan uppgett att viktigast för henne har varit att Annie har haft en vuxen som hon kunnat tala med och som är neutral i föräldrarnas vårdnadskonflikt.

Skolsköterskan har vidare uppgett att Annie är en varm och känslomässig person som har ett behov att prata.

Stadsdelsfullmäktiges kommentar

Stadsdelsfullmäktige har tagit del av Martin H:s invändningar i JO-anmälan och vill därför bemöta dem sammanfattningsvis enligt följande.

Stadsdelsfullmäktige fäster tilltro till skolsköterskans uppgifter att hon aldrig har försökt pressa fram några svar från Annie, utan samtalen har kommit till stånd för att ge Annie stöd i en för henne svår situation i föräldrarnas vårdnadskonflikt, när klassläraren eller Annie själv har bedömt att stöd behövdes av en skolsköterska. Samtalen bedöms inte heller ha hållits mot Annies egen vilja.

Stadsfullmäktige delar också skolsköterskans bedömning att det funnits fog för att göra anmälan till socialtjänstens individ- och familjeomsorg enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i de fall Annie varit illa i föräldrarnas vårdnadskonflikt utifrån barnets skyddsaspekt. Nämda lagrum är ju undantagsbestämmelse från skolsköterskans stränga sekretess enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL). När anmälningsskyldighet är stadgad i lag får/ska sekretessen brytas (10 kap. 28 § OSL)

Vårdnadshavare har i regel rätt att ta del av uppgifter rörande sitt barn. Detta får anses följa av vårdnadshavarens rätt och skyldighet att företräda barnet i personliga förhållanden (se bl.a. 6 kap. 2 och 11 §§ föräldrabalken jämfört med 12 kap. 3 § andra stycket OSL).

Stadsdelsfullmäktige delar dock skolsköterskans bedömning att Annie under föräldrarnas då rådande osämja riskerade att lida betydande men och därför inte kontaktat och informerat föräldrarna med stöd av 12 kap 3 § andra stycket 1. OSL [*rätteligen 12 kap. 3 § första stycket 1, JO:s anm.*], dvs. sekretess i förhållande till vårdnadshavare, om de samtal med Annie, som rört hennes mående till följd av den rådande vårdnadskonflikten mellan föräldrarna. Av förarbetena till undantagsregeln i 12 kap. 3 § andra stycket 1. (prop. 1988/89:67 s. 37 ff.) framgår att det finns situationer där vårdnadshavare och barn står i motsatsförhållande till varandra och där det i vissa fall, oavsett barnets ålder, skulle vara till skada för barnet att lämna ut sekretesskyddade uppgifter till föräldrarna. Det kan vara fallet i t.ex. vårdnads- och umgängestvister, vid behandling av sådana störningar hos barnet som har sitt ursprung i familjeförhållandet och i omhändertagande-situationer.

Det förelåg således i detta enskilda fall speciella skäl med hänsyn till tvisten föräldrarna emellan som tydde på att aktivt lämnande av information om vad den underärige berättat för skolsköterskan skulle kunna komma att missbrukas av vårdnadshavaren inom ramen för den pågående konflikten vårdnadshavarna emellan och medföra att barnet kom i en ännu svårare sits, se prop. 1988/89:67 s. 38 och prop. 2008/09:150 s. 370 f. Skolan ska vara en fredad zon för barnet. Skolan ska alltid förhålla sig neutralt när vårdnadshavare tvistar. Skolan har en skyldighet att se till barnets bästa utifrån barnets perspektiv.

Jfr Kammarrättens i Göteborg dom den 22 april 2005 i mål nr 2046-05. Jfr även Högsta förvaltningsdomstolens domar RA Notis 1992:117, RÅ Notis 1994:151 samt JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 464).

Sammantaget bestrider stadsdelsfullmäktige således att skolsköterskans handläggning av ärendet stridit mot lag. Skolsköterskan har fullgjort sina åligganden enligt skol- och hälso- och sjukvårdslagen. Skolsköterskan har endast verkat inom ramen för barnets bästa. Barnet bereddes en fredad zon från konflikten som rådde mellan föräldrarna som innebar, vilket utvecklats ovan att barnet inte mår bra.

Martin H. kommenterade remissvaret. Han anförde bl.a. följande. Uppgifterna i remissvaret är i vissa delar oriktiga. Annie blev hämtad mot sin vilja i klassrummet av skolsköterskan vid 15–20 tillfällen. Även Annies klassföreståndare, som var närvarande alla gånger Annie blev hämtad, valde att inte informera honom. – Bestämmelsen i 12 kap. 3 § första stycket 1 OSL är inte tillämplig i detta fall. Annie skulle inte ha tagit någon skada av att han informerats om de uppgifter som framkommit vid samtalen. – Annie mår fortfarande dåligt av de många förhållningsliknande samtalen med skolsköterskan.

I ett beslut den 19 november 2013 anförde *JO Wiklund* följande.

Bedömning

Skolsköterskans samtal med Annie

Av utredningen framgår att skolsköterskan hade ett stort antal kontakter med Martin H:s dotter Annie. De flesta av de redovisade kontakterna rörde sådant som naturligt faller inom elevhälsovården, som t.ex. astmabesvär och omplåstring av sårskador. Skolsköterskan har dock även vid ett antal tillfällen tagit initiativ till och fört samtal med Annie om hennes hemsituation. Myndigheten har i remissvaret redovisat fyra kontakter av den karaktären. Martin H. har i sitt yttrande över remissvaret uppgett att det rört sig om 15–20 tillfällen. Eftersom uppgifterna är motstridiga och då jag inte bedömer det som meningsfullt att vidta ytterligare utredningsåtgärder i saken har jag att utgå från myndighetens redovisning. Frågan är, oavsett antalet samtal, om skolsköterskan agerade korrekt när hon dels förde dessa samtal med Annie utan att faderns – som också var vårdnadshavare – inställning inhämtades, dels underlät att informera honom om de uppgifter som Annie lämnat.

Av 6 kap. 11 § föräldrabalken, FB, framgår att vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren ska därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

Samarbete mellan hem och skola bygger på ömsesidig information. Enligt Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 ska läraren samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om bl.a. elevens skolsituation (avsnitt 2.4). Vidare har rektor ett ansvar för att kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan (avsnitt 2.8).

Det ovan anförda innebär inte att skolan är skyldig att informera vårdnadshavare om allt som rör eleven. En prövning måste göras i varje enskilt fall och hänsyn tas till vad saken gäller samt elevens ålder och personliga mognad. Om

och i vilken utsträckning information ska lämnas är ytterst en bedömningsfråga.

Enligt 12 kap. 3 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, gäller sekretess till skydd för en enskild, om den enskilde är underårig, även i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § FB har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter.

Det finns inte någon åldersgräns angiven till ledning för bedömningen av vem som disponerar över sekretessen beträffande uppgifter som en underårig har lämnat till t.ex. en skolsköterska. Svaret på frågan blir beroende av den unges mognad och utveckling i det enskilda fallet. Vid prövningen kommer av naturliga skäl den unges ålder ofta att kunna vara vägledande, men det finns också anledning att väga in de aktuella uppgifternas innehåll samt vilken typ av ärende som det är frågan om.

Även om barnet inte nått en sådan mognad att det fått ett integritetsskydd mot föräldrarna följer av 12 kap. 3 § första stycket 1 OSL att sekretess gäller till skydd för en underårig även i förhållande till vårdnadshavaren, om det kan antas att den underåriga lider *betydande men* om uppgiften röjs för vårdnadshavaren. Med betydande men avses t.ex. att den unge kan skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas. I förarbetena till bestämmelsen anges att det finns situationer där vårdnadshavare och barn står i motsatsförhållande till varandra och där det i vissa fall, oavsett barnets ålder, skulle vara till allvarlig skada för barnet att en uppgift lämnas ut till vårdnadshavaren. För tillämpning av undantagsregeln är det däremot inte tillräckligt att den unge finner det obehagligt att föräldrarna får ta del av uppgifterna eller tror att vårdnadshavaren ska vidta åtgärder som den unge motsätter sig men som inte kan anses medföra betydande men för den unge. Undantagsregeln tar sikte på de mest angelägna fallen där det kan finnas behov av att skydda barnen mot vårdnadshavaren, antingen därför att det är fråga om särskilt integritetskänsliga uppgifter eller därför att uppgifterna kan missbrukas av vårdnadshavaren på ett sätt som allvarligt skadar barnet. Det kan vara fallet i t.ex. vårdnads- och umgängestvister, vid behandling av sådana störningar hos barnet som har sitt ursprung i familjeförhållandet och i omhändertagandesituationer (prop. 1988/89:67 s. 37 f.).

Om sekretess inte gäller i förhållande till vårdnadshavaren förfogar denne enligt 2 § ensam eller, beroende på den underåriges ålder och mognad, tillsammans med den underåriga över sekretessen till skydd för den underåriga (12 kap. 3 § andra stycket OSL).

Stadsdelsfullmäktige har i sitt remissvar uppgett att samtalen hållits för att ge stöd till Annie som befann sig i en svår situation på grund av föräldrarnas konflikt. Fullmäktige har åberopat undantagsregeln i 12 kap. 3 § första stycket 1 OSL och anfört att det med hänsyn till tvisten mellan föräldrarna fanns speciella skäl att inte informera Martin H. om vad Annie berättat. Skolsköterskan bedömde att Annie skulle kunna hamna ”i en ännu svårare sits” om fadern informerades om samtalen där Annie, enligt remissvaret, bl.a. gett uttryck för att hon inte ville vara hos honom.

Annie var endast nio-tio år när samtalen ägde rum. Utgångspunkten är därför att skolsköterskan kunde föra samtal med Annie om hennes hemsituation bara om hennes vårdnadshavare gav sitt samtycke till detta. Det kan konstateras att vårdnadshavarna inte tillfrågades om sin inställning i saken. Mot den bakgrunden fanns det alltså inte förutsättningar för skolsköterskan att hålla samtalen med Annie.

När det gäller frågan om skolan kunde underlåta att informera fadern om vad som kom fram vid samtalen gör jag följande bedömning.

Vårdnadshavarna hade visserligen en inbördes konflikt vid den aktuella tidpunkten. Utredningen ger dock enligt min mening inte stöd för att omständigheterna var sådana att det fanns skäl att anta att Annie skulle komma att lida betydande men om Martin H. fick information om de uppgifter som dottern lämnat. Som redogjorts för ovan är det inte tillräckligt för en tillämpning av undantagsregeln i 12 kap. 3 § första stycket 1 OSL att barnet tycker att det är obehagligt att föräldrarna får ta del av uppgifter.

Sammanfattningsvis anser jag alltså att skolsköterskan agerade felaktigt både genom att hålla samtal med Annie om hennes hemsituation utan att först inhämta medgivande från, såvitt här är aktuellt, fadern och genom att inte informera honom om vad som framkommit vid samtalen. Hon förtjänar kritik för sitt agerande.

Övrigt

Av 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) följer att bl.a. skolpersonal är skyldig att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Det är sedan socialnämndens uppgift att utreda vilken grund som kan finnas för uppgiften och utreda eventuellt behov av åtgärder.

Vad som kommit fram rörande skolans anmälan till socialtjänsten föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Inte heller vad Martin H. i övrigt anfört ger mig anledning att vidta någon åtgärd eller att göra något uttalande.

Med den kritik som uttalats ovan avslutas ärendet.

Kritik mot ordföranden i en utbildningsnämnd för att han ensam har beslutat om ett förbud för åhörare att göra inspelningar med ljud och bild under ett styrelsesammanträde som var öppet för allmänheten

(Dnr 6356-2012, 6488-2012)

Beslutet i korthet: Vid ett sammanträde som var öppet för allmänheten beslutade ordföranden i Utbildningsstyrelsen i Värmdö kommun (som är en kommunal nämnd) om en ordningsregel som innebar att åhörarna inte fick göra inspelningar med ljud och bild under en del av sammanträdet.

JO konstaterar att en kommunal nämnd i princip kan besluta om ordningsregler som innebär att åhörare vid ett öppet sammanträde inte får spela in med ljud och bild. Regeln får dock inte vara godtycklig, diskriminerande eller på annat sätt föranledd av ovidkommande skäl. Enligt JO är den självklara utgångspunkten att det ska vara tillåtet för åhörare att göra ljud- och bildupptagningar vid öppna sammanträden. Utredningen ger inte underlag för JO att hävda att det inte fanns en godtagbar grund för ordningsregeln i det aktuella fallet. Det är dock enligt JO nämnden som ska besluta om en ordningsregel av det här slaget. Styrelsens ordförande får därför kritik för att han ensam beslutade om ordningsregeln.

Bakgrund och anmälningar till JO

Den 18 oktober 2012 höll Utbildningsstyrelsen i Värmdö kommun ett sammanträde vid vilket styrelsen tog ställning till ett förslag till en ny grundskoleorganisation. Sammanträdet, som var öppet för allmänheten (alltså offentligt), leddes av utbildningsstyrelsens ordförande Max Ljungberg. I två anmälningar till JO framfördes klagomål mot hur Max Ljungberg agerade mot åhörarna under sammanträdet. Båda anmälningarna prövas i detta beslut.

Anmälan från Mattias R. (JO:s ärende dnr 6356-2012)

Mattias R. anförde bl.a. följande. Nätverket Rädda Kyrkskolan hade tillsammans med föreningen Direkt demokrati planerat att sända mötet live på internet. Det berodde på att flera personer som var intresserade var hemma med små barn. Max Ljungberg förbjöd dem att sända live från mötet. Han förbjöd även åhörare att filma, spela in eller på annat sätt rapportera från mötet. Max Ljungberg beslutade om dessa inskränkningar utan att fråga övriga ledamöter i styrelsen. – Under en paus i sammanträdet blev Mattias R. konfronterad av Max Ljungberg som bl.a. frågade honom vem som hade filmat och rapporterat från mötet på Facebook.

Anmälan från Mikael A. (JO:s ärende dnr 6488-2012)

Mikael A. anförde bl.a. att Max Ljungberg enväldigt dikterade mötesregler och försökte hindra åhörarens rapportering via Facebook från mötet. – Mikael A. framförde även klagomål mot den ”politiska koalitionsledningen i Värmdö

kommun”, bl.a. för att underlaget för det aktuella beslutet varit bristfälligt och för att beslutsprocessen varit stängd.

Utredning

JO begärde att Utbildningsstyrelsen i Värmdö kommun skulle yttra sig över det som Mattias R. och Mikael A. hade framfört om att åhörare förbjöds att filma, spela in och rapportera direkt från sammanträdet på internet (Facebook).

Av ett protokoll från utbildningsstyrelsens sammanträde den 18 april 2013 framgick att styrelsen inte var enig i fråga om hur yttrandet till JO skulle utformas. Utbildningsstyrelsen (dvs. styrelsens majoritet) beslutade att som sitt remissvar till JO översända ett yttrande där i huvudsak följande anfördes:

Kommunens styrdokument ”Gemensamma bestämmelser för nämnder och styrelser i Värmdö kommun” anger att samtliga nämnder och styrelser rekommenderas att hålla sina sammanträden öppna för allmänheten. I linje med detta var utbildningsstyrelsens sammanträde den 18 oktober öppet för åhörare.

Sammanträdet samlade ett förhållandevis stort antal åhörare, 40–60 personer. Sammanträdet leddes av utbildningsstyrelsens ordförande Max Ljungberg.

Ordförande inledde mötet med att uttrycka uppskattning över det stora antal åhörare som sammanträdet samlat. Ordförande informerade samtidigt om vissa ordningsregler, däribland att upptagning av bild och ljud under beslutsöverläggningarna avseende ärende om förändrad skolorganisation inte var tillåtet. Det motiv som anfördes var att syftet med sammanträdet kunde äventyras, nämligen ledamöternas möjlighet att på sakliga grunder och fria från yttre påverkan under sammanträdet fatta beslut å medborgarnas vägnar. Ordförande meddelade sin uppfattning att med hänsyn till omsorg om beslutsprocessen var alternativet att underställa utbildningsstyrelsen frågan om att helt utesluta åhörare från sammanträdet, vilket bedömdes som ett sämre alternativ ur öppenhetssynpunkt.

Mot bakgrund av tidigare händelser under hösten 2012 understöddes ordförandes beskrivning av enskilda ledamöter som muntligt delgav att upptagning av bild och ljud för livesändning till en bredare publik skulle ha en hämmande effekt på möjligheten att under det aktuella sammanträdet utöva uppdraget som förtroendevald. Andra ledamöter ifrågasatte den aktuella ordningsregeln.

Ordföranden meddelade inte något förbud mot att rapportera om det pågående mötet på Internet/Facebook. Något beslut om att förbjuda upptagning av ljud och bild fattades inte vid sammanträdet den 18 oktober 2012, varken av ordföranden eller utbildningsstyrelsen (protokoll bifogas).

Det förslag som ledamöterna hade att ta ställning till rörde en förändrad skolorganisation för Värmdö kommun. Förslaget hade under hösten 2012 lett till intensiv debatt präglad av starka känslor inom lokalsamhället. Enskilda ledamöter i utbildningsstyrelsen har vittnat om upplevelser av obehag och personlig utsatthet till följd av den intensiva debatt som förslaget förde med sig.

Utbildningsstyrelsen anför att ordföranden inte har handlat felaktigt eller olämpligt. Det åligger en ordförande att fastställa ordningsregler för sammanträden för att upprätthålla möjligheten till demokratiskt beslutsfattande. Ordförandens agerande för att kunna genomföra mötet fyller kravet på saktighet och opartiskhet då åtgärden inte påverkades av ovidkommande skäl och ingen enskild person blev diskriminerad. Då önskemål om ordningsreglerna ifrågasattes av ledamöter i styrelsen hade ett möjligt alternativ

agerande varit att underställa frågan utbildningsstyrelsen för avgörande. Genom ordförandes ordningsregler kunde mötet genomföras.

Utbildningsstyrelsen och Värmdö kommuns övriga nämnder och styrelser eftersträvar öppenhet och dialog med medborgarna. Offentliga sammanträden och olika former av medborgardialoger är viktiga inslag i detta.

Utbildningsstyrelsen utgår inte från att upptagning av bild och ljud generellt försvårar beslutsöverläggningar under dess sammanträden. I detta fall innebar dock ordningsregler för sammanträdet att enskilda åhörarens intresse av upptagning av bild och ljud för livesändning fick ge vika för intresset av en omsorgsfull beslutsöverläggning.

Av samma protokoll framgick att minoriteten reserverat sig och för egen del anfört bl.a. följande:

Den socialdemokratiska gruppen stödjer utgångspunkten att det är ordförande som leder mötet, men vi invänder oss i huvudsak mot ordförandes agerande när det gäller:

1. Verklighetsbeskrivningen
2. Principen om öppna möten
3. Bedömning av ordförandens agerande

Verklighetsbeskrivningen

Den socialdemokratiska nämndgruppen känner inte igen sig riktigt i den verklighetsbeskrivningen som anges i utredningen. Enligt gruppens historiebegränsning förklarade ordföranden ordningsreglerna utan att nämnden fattade ett kollektivt beslut om dem. Socialdemokraterna protesterade tydligt mot ordningsreglerna. Det gavs aldrig möjlighet för ledamöterna att rösta om frågan om ordningsregler. Under mötet sprids det information skriftligt via Facebook om att medborgarnas rätt att sprida mötet via ljud och bild har förbjudits. Ordföranden Max Ljungberg reagerar mot detta under pågående möte.

Principen om öppna möten

När ordförande väl förklarat att mötet är öppet för allmänheten så kan man inte begränsa deras möjligheter att dela med sig av det som sägs under mötet. Vi värnar och uppmuntrar medborgarnas möjlighet till insyn i de demokratiska processerna. Det strider mot grundläggande demokratiska principer att under ett öppet möte sätta upp ordningsregler som innefattar att medborgarna begränsas i hur de får sprida informationen från mötet. Att politiker inte ska kunna filmas/fångas upp på ljudband under argumentet att det skulle ha en hämmande effekt på de förtroendevaldas möjligheter att fatta svåra beslut är inte tillräckligt bra. Vi politiker måste fatta svåra beslut, och därmed måste vi också ibland utstå kritik.

Upplever de förtroendevalda att de är utsatta för någon form av hot, bör ordförande förklara mötet stängt av säkerhetsskäl.

Vi menar att denna typ av agerande har en negativ påverkan på medborgarnas syn på politiker i allmänhet, vilket drabbar oss alla. Vi välkomnar därför att JO prövar fallet eftersom det är vägledande för hur vi hanterar situationen framöver. Vi stödjer att ordföranden måste styra mötet.

Bedömning av ordförandens agerande

Vi kan inte ställa oss bakom formuleringen på s. 2, ”Utbildningsstyrelsen anför att ordföranden inte har handlat felaktigt eller olämpligt.”

Vi anser att ordföranden har agerat såväl felaktigt som olämpligt genom att

1. begränsa medborgarnas demokratiska rättigheter (dokumentera och sprida information) under ett öppet möte.
2. Inte låta US fatta ett formellt beslut i ärendet.

En kopia av ett protokoll från sammanträdet den 18 oktober 2012 bifogades styrelsens yttrande.

Mattias R. kommenterade remissvaret.

Under handläggningen hos JO kom det in en skrivelse från Hans J. som uppgav att han varit åhörare vid sammanträdet den 18 oktober 2012. I skrivelsen anförde Hans J. bl.a. följande. Max Ljungberg hotade att stänga sammanträdet om han kom på någon som rapporterade från mötet, videofilmade det eller använde sig av ljudupptagning med exempelvis mobiltelefon. Detta gjorde att han inte rapporterade från mötet eftersom han var rädd för att Max Ljungberg i så fall skulle stänga sammanträdet. Mattias R. berättade för honom att han under pausen konfronterats av Max Ljungberg.

I ett beslut den 28 mars 2014 anförde *JO Wiklund* följande.

Bedömning

Jag vill inledningsvis framhålla att syftet med JO:s granskning i första hand är att undersöka om myndigheterna har handlat enligt de regler för förfarandet som gäller för dem, dvs. om myndigheterna har agerat korrekt i formellt hänseende. Mot denna bakgrund går jag inte in på de klagomål som har framförts angående bl.a. att underlaget för utbildningsstyrelsens beslut om grundskoleorganisation i kommunen varit bristfälligt. Min granskning avser således bara hanteringen av frågan om ljud- och bildupptagningar vid det aktuella sammanträdet.

Utbildningsstyrelsen är en kommunal nämnd, vilket innebär att det är kommunallagen (1991:900), KL, som reglerar hur styrelsen ska handlägga och fatta beslut i ärenden. I 6 kap. 19 a § första stycket KL föreskrivs som huvudregel att en nämnds sammanträden ska hållas inom stängda dörrar. Enligt samma bestämmelse får dock nämnden besluta att dess sammanträden ska vara offentliga om fullmäktige har godkänt det. Vidare framgår av bestämmelsen att en nämnd i vissa situationer, som inte är aktuella i det här ärendet, alltid ska hålla sitt sammanträde inom stängda dörrar. KL innehåller inte några särskilda regler om hur offentliga nämndsammanträden ska gå till. Vissa sådana bestämmelser finns dock för kommunfullmäktige.

För kommunfullmäktiges del är utgångspunkten att fullmäktiges sammanträden ska vara offentliga. Fullmäktige får dock besluta att överläggningen i ett visst ärende ska hållas inom stängda dörrar. Detta framgår av 5 kap. 38 § KL. Ordföranden leder fullmäktiges sammanträden. Enligt 5 kap. 39 § KL ansvarar han eller hon för ordningen vid sammanträdena och får visa ut den som uppträder störande och som inte rättar sig efter en tillsägelse. Någon motsvarande bestämmelse finns alltså inte för offentliga nämndsammanträden.

När det gäller fullmäktiges (offentliga) sammanträden har det i den juridiska litteraturen uttalats att det är tillåtet för åhörare att spela in det som förekommer vid sammanträden med ljud och bild. Samma sak anses gälla för direktsändning från sammanträden genom radio och tv. En grundläggande förutsättning är

dock att inspelningen inte stör sammanträdet (se bl.a. Kaijser och Riberdahl, Kommunallagarna II, 1983, s. 412 f. samt Lindquist och Losman, Kommunallagen – En handbok med lagtext och kommentarer, 1 januari 2013, Zeteo, kommentaren till 5 kap. 39 § KL).

Regeringsrätten (som har ändrat namn till Högsta förvaltningsdomstolen) har i ett avgörande funnit att en bandinspelning inte skulle ha stört ordningen vid ett sammanträde i kommunfullmäktige (RÅ 1977 ref. 76; jfr även RÅ 1963 I 174 med motsatt utgång).

Av remissvaret framgår att kommunfullmäktige i Värmdö kommun rekommenderar, i ett styrdokument för kommunens nämnder och styrelser, att dessa håller sina sammanträden öppna för allmänheten.

Utbildningsstyrelsens sammanträde den 18 oktober 2012 var öppet för allmänheten. I remissvaret anförs bl.a. följande. Ordföranden Max Ljungberg informerades inledningsvis åhörarna om vissa ordningsregler, bl.a. att det inte var tillåtet med upptagning av ljud och bild under styrelsens överläggning om ändringen av grundskoleorganisationen. Det motiv som gavs var att syftet med sammanträdet – ledamöternas möjlighet att på sakliga grunder och fria från yttre påverkan fatta beslut – kunde äventyras. Förslaget om en förändrad skolorganisation hade under hösten 2012 lett till en intensiv debatt präglad av starka känslor. Enskilda ledamöter i styrelsen hade vittnat om upplevelser av obehag och personlig utsatthet till följd av den intensiva debatt som förslaget fört med sig. Enskilda åhörarens intresse av upptagning av ljud och bild för livesändning fick ge vika för intresset av en omsorgsfull beslutsöverläggning.

Styrelsens uttalande i remissvaret om att det vid sammanträdet inte fattades något beslut om att förbjuda upptagningar av ljud och bild är svårbegripligt. Visserligen tycks något beslut i saken inte ha tagits in i protokollet från sammanträdet. Att ordföranden när mötet inleddes ”informerade [...] om vissa ordningsregler” kan dock inte ges annan tolkning än att han hade fattat ett beslut om sådana regler. Det kan konstateras att ordningsreglerna innebar ett förbud för åhörarna att under en del av sammanträdet, styrelsens (offentliga) överläggning, dokumentera och rapportera från sammanträdet med ljud och bild.

Som framgått finns det inte några bestämmelser i KL som reglerar om en kommunal nämnd vid ett öppet sammanträde får besluta om en sådan inskränkning som är aktuell här. JO har i tidigare beslut, som dock inte gällt kommunala nämnder, godtagit förbud mot ljud- eller filminspelning vid offentliga sammanträden.

JO:s beslut i ämbetsberättelserna JO 1984/85 s. 413 (dnr 755-1983) och JO 2011/12 s. 600 (dnr 6968-2009) rör förbud mot bl.a. filminspelning under sammanträden som hölls av en länsstyrelse enligt den då gällande miljöskyddslagen respektive miljöbalken.

JO anförde i det äldre ärendet bl.a. följande:

En länsstyrelse som håller ett offentligt sammanträde enligt 14 § miljöskyddslagen har i princip möjlighet att förbjuda filmupptagningar vid sam-

manträden. Men för detta fordras att myndigheten i det enskilda fallet bedömer att upptagningen skulle vara så störande att syftet med sammanträdet skulle äventyras. Självfallet kan myndigheten inte utan vidare utgå från att filmupptagningar generellt försvårar utredningen vid offentliga sammanträden av detta slag.

I det senare ärendet konstaterade JO att länsstyrelsen hade haft rätt att förbjuda fotografering och filmupptagning under ett offentligt sammanträde. JO anförde bl.a. följande:

En förutsättning är dock att det grundläggande kravet på saktighet och opartiskhet – 1 kap. 9 § regeringsformen, som gäller i all myndighetsverksamhet – iakttagits. Kravet innebär bl.a. att en myndighets åtgärder inte får påverkas av ovidkommande skäl. De får inte heller innebära att någon diskrimineras.

Länsstyrelsen har redovisat såväl varför sammanträdet hölls öppet för allmänheten som varför fotografering och filmupptagning inte tilläts under vissa delar. Sammanträdets ordförande har i det senare hänseendet hänvisat till att ett sådant sammanträde som det var fråga om ska genomföras så att det underlättar för sakägarna att lägga fram sina synpunkter. Fotografering och filmupptagning underlättar enligt ordföranden definitivt inte detta. Tvärtom bedömde han att aktivitet av det slaget har en starkt hämmande effekt.

De anförda skälen är inte ovidkommande. De visar att det fanns en saklig grund för de ordningsregler länsstyrelsen ställde upp. Jag delar länsstyrelsens uppfattning att syftet med sammanträdet – att ge den beslutande myndigheten möjlighet att för sakens utredning inhämta synpunkter från sakägarna och att i övrigt ge dem tillfälle att komma till tals – var överordnat intresset av att tillåta fotografering och filmupptagning. Eftersom fotografering och filmupptagning typiskt sett torde upplevas som mer störande av människor i allmänhet än ljudupptagning anser jag inte heller att det finns skäl att ifrågasätta saktigheten i den bedömning som länsstyrelsen redovisat när det förra förbjöds medan det senare tilläts.

JO har även godtagit att en förrättningslantmätare förbjuder bandinspelning vid ett sammanträde ”under förutsättning att han eller hon i det enskilda fallet bedömer att upptagningen skulle vara så störande att syftet med sammanträdet skulle äventyras” (JO 2006/07 s. 419, dnr 4168-2004; jfr även JO 1989/90 s. 204, dnr 2576-1987, som dock gällde inspelning vid personlig inställelse inför en taxeringsnämnd och således inte avsåg ett offentligt sammanträde).

I ett fall som det aktuella bestämmer, som redovisats ovan, en kommunal nämnd själv om ett sammanträde ska vara öppet eller stängt för allmänheten. I enlighet med den allmänna principen om att en mindre ingripande åtgärd kan vidtas inom ramen för en befogenhet att vidta en mer ingripande åtgärd anser jag att en kommunal nämnd principiellt sett är oförhindrad att besluta om ordningsregler som innebär att åhörare vid ett öppet sammanträde inte får spela in med ljud och/eller bild. En grundläggande förutsättning för en sådan ordningsregel är att den inte är godtycklig, diskriminerande eller på annat sätt föranledd av ovidkommande skäl. Bestämmelsen i 1 kap. 9 § regeringsformen ställer krav på att nämnden är saklig och opartisk. Jag vill också framhålla att den självklara utgångspunkten är att det vid ett öppet sammanträde ska vara tillåtet för åhörare att göra bild- och ljudupptagningar. Intresset av insyn i det allmännas verksamheter är utomordentligt starkt.

Vid sammanträdet den 18 oktober 2012 skulle utbildningsstyrelsen ta ställning till ett förslag om en ny grundskoleorganisation. Styrelsens minoritet har framfört att argumentet för ordningsregeln, att bild- och ljudupptagningar skulle ha haft en hämmande effekt på ledamöternas möjligheter att fatta beslut, inte är ”tillräckligt bra”. I remissvaret anføres dock att enskilda ledamöter i styrelsen hade vittnat om upplevelser av obehag och personlig utsatthet till följd av den intensiva debatt som förslaget om en ny grundskoleorganisation fört med sig. Mot den bakgrunden har jag inte underlag för att hävda att omständigheterna var sådana att det inte i och för sig fanns en godtagbar grund för ordningsregeln. I det sammanhanget kan noteras att ett sådant beslut om ordningsregler som det här varit frågan om torde kunna bli föremål för laglighetsprövning i förvaltningsdomstol.

Vad gäller den formella handläggningen av saken vill jag anföra följande. Av utredningen framgår att Max Ljungberg ensam beslutade om ordningsregeln. Styrelsen har i remissvaret anfört att ”det åligger en ordförande att fastställa ordningsregler för sammanträden ...”. Det finns dock ingen bestämmelse i KL som ger en nämndordförande befogenhet att ensam ställa upp regler för hur ett nämndsammanträde ska genomföras. Eftersom det är nämnden som bestämmer om sammanträdet ska vara öppet måste enligt min mening nämnden också fatta beslut om en sådan ordningsregel som innebär att åhörarna förbjuds att göra ljud- och bildupptagningar vid ett öppet sammanträde. Max Ljungberg kan därför inte undgå kritik för att han fattade beslutet ensam. Att frågan inte underställdes styrelsen ens när ett antal ledamöter protesterade mot ordningsregeln är anmärkningsvärt.

Mattias R. har även uppgett att Max Ljungberg i en paus i sammanträdet bl.a. frågade honom vem som hade filmat och rapporterat från sammanträdet på Facebook. Styrelsen har inte kommenterat den uppgiften. Jag har således inte underlag för att göra något uttalande i denna del. Eftersom det inte framstår som sannolikt att ytterligare utredningsåtgärder skulle leda till klarhet i vad som hände lämnar jag saken.

Vad som har förekommit i övrigt ger inte anledning till någon kommentar från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som uttalats när det gäller Max Ljungbergs agerande vid sammanträdet.

Kritik mot ordföranden i en utbildningsnämnd för att hon inte på begäran av en tredjedel av nämndens ledamöter kallade nämnden till ett sammanträde

(Dnr 2072-2013)

Beslutet i korthet: En tredjedel av ledamöterna i Barn- och utbildningsnämnden i Arvidsjaurs kommun begärde att nämnden skulle hålla ett extra sammanträde. Enligt JO skulle ordföranden ha kallat till ett sammanträde även om hon gjorde bedömningen att nämnden inte kunde besluta om det som minoriteten ville ta upp. Nämndens ordförande kritiserades för att hon inte sammankallade nämnden.

Bakgrund

I en skrivelse daterad den 4 januari 2013 och ställd till Barn- och utbildningsnämnden i Arvidsjaurs kommun, ”Att: Britt-Inger Hedman”, anförde tre av nämndens ledamöter, bl.a. Lennart Wigenstam, och en suppleant följande:

Påkallande av skyndsamt extra BUN möte

Fullmäktige i Arvidsjaurs kommun har ett beslut avseende vilken skolverksamhet som skall föreligga i Moskosel. Detta är ett politiskt beslut av kommunens högsta politiska organ och demokratiska församling.

Den 9 januari 2013 har ansvariga tjänstemän inom skolans verksamhet beslutat att barn i klasserna 4 – 6 på Klockarbackeskolan skall bedriva sin skolgång på Ringelskolan i Arvidsjaur. Skälet anges till omöjlighet att ordna behörig lärare i Moskosel.

Oavsett anledning till beslutet tror vi att detta ej kan fattas av ansvariga tjänstemän enbart, utan fråga kräver minst ett politiskt beslut av Barn & Utbildningsnämnden.

Om detta ej görs är det inte klarlagt huruvida ansvariga tjänstemän begår ett allvarligt tjänstefel då inte frågan hänskjutits till verksamhetens politiskt ansvariga nämnd, innan beslut tas om förändring, tillfälligt som slutgiltigt.

Nämndens ordförande Britt-Inger Hedman anförde i en skrivelse daterad den 9 januari 2013 bl.a. följande:

Angående begäran om extra skyndsamt möte med Barn- och utbildningsnämnden

Enligt skollagens 2 kap 10 § har rektor ansvar för enhetens inre organisation. I förra skollagen fanns inte detta. Då skulle nämnden ta ett sådant beslut alternativt ge ett sådant uppdrag som delegation. Det är alltså nya bestämmelser i skollagen från och med 2011-07-01. Det innebär att Barn- och utbildningsnämnden inte har rätt att gå in och ändra i rektors beslut. Om nämnden skulle fatta beslut i frågan så bryter det mot lagen. Det kan vi tycka vad vi vill om, men så är lagen.

Jag hoppas att vi kan träffas och prata om den uppkomna situationen och föreslår ett möte på kommunalhuset nu på fredag 11/1 kl:15.00.

Anmälan

I en anmälan klagade Lennart Wigenstam på att Britt-Inger Hedman hade vägrat att hålla ett extra sammanträde trots att en tredjedel av nämndens ledamöter hade begärt det. Han anförde i huvudsak följande.

Vid årsskiftet 2012/13 beslutade rektorn vid Klockarbackeskolan i Moskosel i samråd med skolchefen och Britt-Inger Hedman att flytta tre klasser till Arvidsjaur. En tredjedel av barn- och utbildningsnämndens ledamöter begärde ett extra nämndsammanträde för att reda ut om rektorn kunde flytta hela skolklasser innan kommunfullmäktige hade beslutat om en skolas nedläggning. Britt-Inger Hedman vägrade att hålla ett extra sammanträde. Det är ett klart brott mot bestämmelsen i 6 kap. 18 § kommunallagen (1991:900), KL.

Till anmälan hade fogats bl.a. en kopia av den ovan redovisade skrivelsen till barn- och utbildningsnämnden.

Utredning

JO begärde att barn- och utbildningsnämnden skulle yttra sig över det som hade framförts i anmälan. Av ett protokoll från nämndens sammanträde den 4 juni 2013 framgick att nämndens utskott den 15 maj 2013 hade upprättat ett förslag till beslut som överensstämde med en skrivelse som hade undertecknats av Britt-Inger Hedman. Nämnden beslutade dock att lämna följande yttrande till JO.

Att ordföranden inte kallade till en extra nämnd som en tredjedel av ledamöterna begärde, var ett brott mot kommunallagen. Anledningen till att ej kalla in till extra nämnd var att det ej var ett politiskt beslut som skulle fattas, utan ett tjänstemannabeslut.

Till protokollet hade bl.a. utskottets förslag till beslut, dvs. Britt-Inger Hedmans skrivelse, fogats. I skrivelsen anfördes bl.a. följande (omnämnda bilagor har utelämnats):

Anmälaren har i texten menat att rektorn på Klockarbackeskolan i samråd med ordförande och skolchef beslutat att barnen skulle flyttas till Ringelskolan. Han hävdar även att flytten skett mot föräldrarnas vilja. Dessa påståenden stämmer inte. Jag har aldrig samrått med rektorn eller skolchef. Rektorn har bara samrått med föräldrarna. Beslutet är bara rektors.

2013-01-07 mottog jag en skrivelse via mail från tre ordinarie och en ersättare i nämnden (bilaga 1). De krävde ett extra skyndsamt nämndssammanträde. Anledningen till det extra sammanträdet var att rektor inte skulle ha rätt att fatta beslutet samt att det skulle kunna vara ett allvarligt tjänstefel begånget av rektorn.

Jag och anmälaren hade mailkontakt i frågan och för mig kändes det märkligt att hålla en extranämnd utan beslutsärenden. Det är enligt nya skollagen rektor som ska besluta om skolans inre organisation. Nämnden kan inte besluta i strid mot lagen. Jag rådgjorde inte med någon av kommunens tjänstemän utan valde att kontakta SKL:s skoljurist, [...] på telefon. Hon delade helt min uppfattning och hänvisade till skollagens 10 §. Hennes uppfattning var att vi som politiker inte får besluta om den inre organisationen. Detta är nytt i den nya skollagen. Enligt tidigare lag låg ansvaret på nämnden med möjlighet till delegation.

För att få veta vad de som begärt det extra barn- och utbildningssammanträdet ville att nämnden skulle ta upp, och för att få rätta ut en del frågetecken, inbjöds de till möte 2013-01-11 (bilaga 2). Tycko Johansson anmälde att han inte skulle komma. Till mötet hade jag även bjudit in vice ordföranden, skolchef och kommunchef.

Den ende av de fyra politikerna som kom till mötet var ersättaren, Martin Nilsson. Varken Lennart Wigenstam eller Ann-Karin Sörmo kom. De hade heller inte meddelat förhinder. Om de hade gjort det hade jag föreslagit en annan tid som passat bättre eller hört varför de inte ville komma. Jag tycker det är riktigt illa av Lennart som dessutom är en av tre i vårt utskott att inte svara på min inbjudan då han inte kunde komma. Jag hade då ingen möjlighet att få veta vad han ville ha ut av ett nämndsmöte som inte kunde besluta om någonting.

Min uppfattning är att jag inte kunde göra på annat sätt i detta ärende och hoppas att JO beaktar denna inlaga.

Lennart Wigenstam fick tillfälle att kommentera remissvaret.

JO:s expedition hämtade in Kommunfullmäktige i Arvidsjaurs kommuns reglemente för barn- och utbildningsnämnden samt fullmäktiges Gemensamma bestämmelser för styrelser och nämnder.

I reglementet hänvisas i fråga om nämndens arbetsformer till de gemensamma bestämmelserna. I det sistnämnda dokumentet regleras bl.a. följande:

§ 6 Tidpunkt för sammanträde

Styrelsen/nämnden bestämmer dag och tid för sammanträde.

§ 7 Kallelse

Ordföranden ansvarar för att kallelse utfärdas till sammanträde.

Om inte omständigheterna ger skäl till annat förfarande, skall kallelse utfärdas skriftligt och sändas så att den är ledamöter och ersättare, samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet, tillhanda senast sju dagar före sammanträdesdagen. Kallelse bör åtföljas av föredragningslista samt tillhörande handlingar enligt ordförandens bedömning.

Om både ordföranden och vice ordföranden är förhindrade att kalla till sammanträde, skall den till levnadsålder äldste ledamoten göra detta.

I ett beslut den 16 maj 2014 anförde *JO Wiklund* följande.

Bedömning

Grundläggande regler för hur en kommunal nämnd ska arbeta och handlägga ärenden finns i KL.

Enligt 6 kap. 18 § första stycket KL ska en nämnd bestämma tid och plats för sina sammanträden. I andra stycket föreskrivs att ett sammanträde ska hållas också om minst en tredjedel av nämndens ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs. KL innehåller inte några bestämmelser om hur nämndens ledamöter ska kallas till ett ordinarie sammanträde eller till ett sammanträde som hålls på begäran av en minoritet respektive på initiativ av ordföranden. Av 6 kap. 32 § KL framgår emellertid att kommunfullmäktige ska utfärda reglementen med närmare föreskrifter om nämndernas verksamhet och

arbetsformer. Som framgått har Kommunfullmäktige i Arvidsjaur kommun beslutat om ett sådant reglemente.

I skrivelsen den 4 januari 2013 begärde en tredjedel av ledamöterna i barn- och utbildningsnämnden att nämnden skulle hålla ett extra sammanträde. Av skrivelsen framgår vilken fråga som minoriteten ville ta upp i nämnden. Det kan konstateras att nämnden skulle ha hållit ett sammanträde eftersom en tillräckligt stor del av ledamöterna stod bakom denna begäran (6 kap. 18 § andra stycket KL).

Det var Britt-Inger Hedmans uppgift som nämndens ordförande att kalla till ett sammanträde med anledning av minoritetens begäran (jfr 7 § i fullmäktiges gemensamma bestämmelser). Britt-Inger Hedman utfärdade emellertid inte någon kallelse eftersom hon gjorde bedömningen att nämnden inte kunde besluta om det som minoriteten ville behandla. Den uppfattningen – riktig eller inte – har dock saknat betydelse när det gäller frågan om nämndledamöterna skulle kallas till ett sammanträde.

Det var alltså fel av Britt-Inger Hedman att inte sammankalla nämnden i det här fallet. Följden blev att nämnden inte höll det extra sammanträde som minoriteten enligt en klar regel i KL hade rätt att få till stånd. Britt-Inger Hedman ska därför kritiseras.

Vad som i övrigt har kommit fram leder inte till något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.